

томом тритомного видання, яке буде поширюватися через національно-патріотичні громадські організації.

До підготовки документів залучалися співробітники Державного архіву Сумської області, а видати книгу вдалося завдяки допомозі знаного на Сумщині мецената Ростислава Мартинюка - редактора сайту ugraina.org. Видавець Андрій Наталуха безкоштовно змакетував книгу.

Зрештою, з упевненістю можна сказати, що презентоване видання започатковує дослідження маловідомої, але вкрай важливої сторінки історії Сумщини, як складової загальноукраїнської історії.

Відеосюжет можна переглянути на веб-сайті:

<http://www.sumynews.tv/tidings/item/2243-gennadyj-yvanushhenko-prezentoval-knygu-o-sumskyyh-povstanczah.html>.

ВЛАСЕНКО В.М.

Якімова Антоніна. Українці в Болгарії: філософія історичного буття. - Софія, 2011. - 100 с.

В умовах поступової інтеграції України до європейських політичних структур, налагодження економічної співпраці з країнами континенту посилюється інтерес науковців, широкого загалу до історії тих країн, з якими Україна має давні і сталі взаємовідносини. І це природно, зважаючи на те, що у багатьох країнах Європи вже тривалий час існує українська діаспора. Саме тому науково-популярна книга Антоніни Якімової про історію української діаспори у Болгарії, українсько-болгарські політичні, економічні, культурні та наукові зв'язки є актуальною.

Видання здійснене за фінансової підтримки Почесного консула України у м. Русе Пламена Бобокова.

Відкриває книгу *“Слово до читача”* (с.3), в якому авторка коротко обґрунтовує вибір теми своєї розвідки, формулює мету та завдання роботи.

У передмові *“До 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Болгарією”* (с.4-6) Надзвичайний і Повноважний Посол України в Болгарії Віктор Кальник наголосив на важливості політичного діалогу між двома країнами, відзначив конструктивну і послідовну підтримку Болгарією євроінтеграційного курсу України, охарактеризував рівень розвитку українсько-болгарських взаємовідносин, співпрацю у рамках міжнародних і регіональних організацій (ООН, ОБСЄ, РЄ, ПАРЄ, ЦЄІ, ОЧЄС), ступінь взаємодії двох країн у вирішенні політичних, економічних, культурних та освітніх проблем української діаспори у Болгарії та болгарської діаспори в Україні.

Книга складається з 5 розділів, в яких за проблемно-хронологічним принципом викладено її основний матеріал. У кожному розділі є підрозділ, присвячений питанням культури того чи іншого історичного періоду. Наприкінці кожного розділу подано список використаної літератури (посилання). У розділі *“Передісторія. Культура X-XVIII ст.”* (с.7-17) авторка охарактеризувала початковий етап українсько-болгарських відносин - за часів Київської Русі, Першого та Другого Болгарських царств, звернувши увагу на родинні зв'язки руських князів з болгарськими монархами, таку форму культурної взаємодії, як переклади рукописної літератури (життя святих, *“Закон за съдене на хората”*, Євангеліє з Галича 1568 р.) та стародруків (*“Апостол”* 1574 р., Острозька

Біблія 1581 р., “Антологіон” 1619 р., “Літургіаріон” Петра Могили 1629 р., “Требник” Петра Могили 1646 р., “Житіє Іоана Рильського” 1671 р., “Часослов” 1751 р. та ін.), а також зведення споруд культової архітектури.

У другому розділі “Поселення українців у Болгарії. Персоналії. Культура ХІХ ст.” (с.17-42) йдеться про поселення русичів на болгарських землях, зокрема у с.Гложене у ХІІІ ст., Києвски Извор, службу та життя у Болгарії руських князів Якова Святославича та Ростислава Михайловича, запорозьких козаків у Добруджі (заснування Задунайської Січі). А.Якімова відзначила роль українців на культурно-освітній ниві у Болгарії, зокрема, педагога М.Юркевича, музиканта О.Шульговського, філолога У.Левенсона, журналіста Я.Романчука (Драгана), відомого політичного діяча, історика, професора Софійського університету М.Драгоманова та його особисту бібліотеку. Невеличкі сюжети авторка присвятила мандрівникам і вченим І.Вишенському, В.Григоровичу-Барському, Ю.Венеліну та ін. В окремому підрозділі розповідається про участь русичів та українців у війнах на території Болгарії, починаючи від походів давньоруських дружин на Візантію через Болгарію, захоплення козаками міст Варна і Бургас, штурму Сілістри, оборони Шипки під час російсько-турецької війни 1877-1878 рр. та закінчуючи бойовими діями Третього Українського фронту у роки Другої світової війни. Згадуються і герої цих подій - І.Котляревський (1806), М.Садовський (М.Тобілевич) та М.Драгомиров (1877-1878). У підрозділі про культуру ХІХ ст. показана роль українських майстрів архітектури, літератури, музики, образотворчого та театрального мистецтв у розвитку болгарської культури.

У третьому розділі “Українська еміграція в Болгарії. Культура ХХ ст.” (с.43-57) охарактеризовано чотири хвилі української еміграції, нинішнє становище української діаспори у світі взагалі та в окремих країнах зокрема. Досить стисло окреслено першу хвилю еміграції до Болгарії, репатріацію болгар з України. Чимало уваги авторка приділила постаті політемігранта М.Драгоманова, його діяльності у Болгарії та творчій спадщині мислителя. Окремий сюжет присвячено громадській і культурній діяльності доньки М.Драгоманова - Лідії Шишмановій. У підрозділі про культуру ХХ ст. йдеться переважно про українське театральне мистецтво у Болгарії, детально охарактеризовано український репертуар емігрантських та болгарських театральних труп.

Найбільший за обсягом поданої інформації - четвертий розділ книги “Формування української діаспори в Болгарії. Культура ХХ ст.” (с.58-89), що охоплює міжвоєнний період. Саме тоді у Болгарії проживало декілька тисяч українців, які потрапили до цієї країни переважно під час евакуації армій Денікіна і Врангеля, українських повстанців та цивільних біженців. Декілька сотень наших співвітчизників належали до української політичної еміграції. Окремі сюжети присвячено Посольству України у Болгарії, його голові О.Шульгину та співробітнику Д.Шелудьку, взаємовідносинам російської й української еміграції. Охарактеризована діяльність Української студентської спілки, філії Українського національного козацького товариства, Української громади в Болгарії, Українського культурного об'єднання, спортивно-гімнастичних товариств “Січ”, “Сокіл”, українських громад у багатьох містах Болгарії, Українсько-болгарського товариства, показана співпраця українських громадських організацій з болгарськими організаціями “Славянская беседа” та “Юнак”, визначена роль провідників української еміграції у цій країні - В.Филоновича та М.Парашука, болгар - прихильників українського національного руху - І.Шишманова, С.Младенова, М.Арнаудова та ін. Авторка звернула увагу на діяльність уродженців України, колишніх професорів Київського, Новоросійського та Харківського університетів у Софійському університеті.

Серед них - П.Біціллі, П.Богаєвський, М.Дилевський, О.Маньковський, М.Попруженко, М.Поснов, І.Шапшал, О.Янишевський та інші. Розповідається про українську пресу та творчість українських митців у Болгарії.

Останній розділ *“До проблеми збереження національної ідентичності українців в Болгарії. Культура ХХ ст.”* (с.90-100) присвячено третій і четвертій хвилям української еміграції (з середини ХХ ст. і до початку ХХІ ст.), її окремим представникам (Сергій Юзефович), розвитку українознавства та шевченкознавства у Болгарії, ставленню влади до національних меншин, діяльності болгарських (Асоціація українців) й українських громадських інституцій, висвітленню української тематики у пресі та на телебаченні. У підрозділі *“Культура ХХ ст.”* йдеться про знайомство болгарської громадськості з українським кіномистецтвом,

Відзначаючи переваги книги, необхідно вказати на деякі недоліки та висловити побажання. По-перше, авторка іноді порушує хронологічний принцип викладу матеріалу. Так, у другому розділі, де йдеться про ХІХ ст., згадуються славіст, історик, етнограф І.Свенціцький (1876-1956) та мистецтвознавець Д.Степовик (1938 р.н.) або при висвітленні міжвоєнного періоду подається інформація про В.Тараненко (1942 р.н.). По-друге, не слід було, на наш погляд, у кожному розділі виділяти підрозділ про культуру, а винести це питання в окремий розділ. По-третє, варто було б подати іменний та географічний покажчик, що значною мірою підвищило б інформативність книги. Проте вказані вади не є принциповими і не впливають на позитивну оцінку роботи.

Загалом рецензована книга заслуговує на увагу читацької аудиторії, вона виконана на належному рівні і стане у пригоді не тільки науковцям у галузі історії української діаспори у Болгарії, але і викладачам, студентам та всім, хто цікавиться україністиком, історією України та міжнародних відносин.

* * *

Вийшов друком *“Дриновський збірник”* (М-во освіти та науки України, Харківський нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна, Центр болгаристики та балканських досліджень ім. Марина Дринова, Харківське міське т-во болг. культури ім. Марина Дринова; редкол.: С.Ю.Страшнюк (гол. ред.) та ін. - Харків, 2009. - Т.ІІІ. - 487 с.).

До збірника включено статті, в яких розкрито історію російсько-турецької війни 1877-1878 рр. та визволення Болгарії, Третього Болгарського царства, болгарської діаспори, проблеми візантиністики. Окремий розділ присвячено публікації джерел та джерелознавству з різних аспектів болгаристики та балканістики.

Для славістів, істориків, культурологів, викладачів вищих навчальних закладів та інших зацікавлених читачів.

* * *

Побачила світ книга Дмитра Дорошенка *“Слов'янський світ у його минулому й сучасному”* (Упоряд., вст. ст. та прим.: Л.Белей. - К.: Темпора, 2010. - 784 с.).

“Сучасний світ у його минулому й сучасному” Дмитра Дорошенка - це фундаментальний огляд історії та культури всіх слов'янських народів від найдавніших часів до початку ХХ ст. Перше видання цієї праці вийшло 1923 р. у Берліні. Автор описує етнографічні межі, статистику населення, історію та письменство кожного слов'янського народу.

Книга розрахована на славістів, істориків, культурологів та всіх, кого цікавить запропонована тематика.